

राज्यातील जिल्हा ग्रामीण विकास
यंत्रणांची पुनर्रचना व बळकटीकरण.

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: जिग्रावियं-११२२/प्र.क्र.१७/योजना-५
बांधकाम भवन, २५ मर्झबान पथ,
फोर्ट, मुंबई-४०० ००१
तारीख: ११ मे, २०२२

वाचा :-

- १) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. बीसीएच-२००८/प्र.क्र.३६/मावक-२ दि. १५/११/२००८.
- २) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र.-गृनियो -२०११/प्र.क्र.१११/ विजाभ-१ दि. २७/१२/२०११.
- ३) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.-घरकुल २०१२/प्र.क्र.३८ (भाग-१)/का.१७ दि.२८/०३/२०१३.
- ४) ग्राम विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.-एनआरएम-२०१६/प्र.क्र.१/योजना-४ दि.१४/०१/२०१६.
- ५) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.-घरकुल -२०१६/प्र.क्र.३७/का.१७ दि.२७/०५/२०१६.
- ६) ग्राम विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.-पीएमएवाय- जी २०१६/प्र.क्र.३३३/योजना-१० दि. १४/१०/२०१६.
- ७) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.- आदिम-२०१७/प्र.क्र.-१३/का-१९ दि. ०६/०२/२०१७.
- ८) ग्राम विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.-प्रआयो-२०१७/प्र.क्र.६०/योजना -१० दि.१४/०७/२०१७.
- ९) ग्राम विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.-प्रआयो-२०१८/प्र.क्र.३४८/ योजना-१०,दि.१६/०२/२०१८.
- १०) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग शासन निर्णय क्र. इबांका २०१८/प्र.क्र. २०८/कामगार-७ दि. १४/०१/२०१९.
- ११) ग्रामविकास विभाग शासन निर्णय क्र.राग्रास्वअ-२०१८/प्र.क्र.१२१/आस्था-१५, दि.२०/०२/२०१९.
- १२) ग्रामविकास विभाग शासन निर्णय क्र.झेडपी-२०२१/प्र.क्र.४३५/पंरा-१, दि.०६/१०/२०२१.
- १३) पाणी पुरवठा स्वच्छता विभाग, शासन निर्णय क्र. जजीमि २०२१/प्र.क्र.१७८/पापु-१० दि. २८/१०/२०२१.
- १४) ग्रामविकास विभाग शासन निर्णय क्र.जिग्राप्र-११२१/प्र.क्र.४३/योजना-५, दि.०१/०४/२०२२.

प्रस्तावना:-

केंद्र सरकारच्या ग्रामीण विकास मंत्रालयाच्या विविध योजना राबविण्यासाठी देशातील प्रत्येक जिल्हयामध्ये जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा दि. २ फेब्रुवारी १९८२ या वर्षापासून कार्यरत आहेत. जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांमधील कर्मचाऱ्यांचे वेतन व प्रशासकीय खर्चासाठी केंद्र शासनाकडून जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा प्रशासन योजने अंतर्गत ६०% केंद्र व ४०% राज्य हिस्सा प्राप्त होत असे. या केंद्र पुरस्कृत योजनेचे रूपांतर राज्य योजना म्हणून करण्यास राज्य शासनाने संदर्भीय शासन निर्णय क्र. १४ अन्वये मान्यता दिली असून

त्यानुसार जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांची पुनर्रचना करुन त्यांना सुधारीत मनुष्यबळ उपलब्ध करुन देण्यात आले आहे.

जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांच्या माध्यमातून रमाई आवास योजना, शबरी आवास योजना, पारधी आवास योजना, आदीम आवास योजना, अटल बांधकाम कामगार आवास योजना, यशवंतराव चव्हाण मुक्त वसाहत योजना इत्यादी या राज्यपुरस्कृत ग्रामीण गृहनिर्माण योजना तसेच प्रधानमंत्री आवास योजना-ग्रामीण, पंडित दिनदयाळ उपाध्याय घरकुल जागा खरेदी अर्थ सहाय्य योजना, दीनदयाळ अंत्योदय योजना - राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान (DAY-NRLM) व अनुषंगिक योजना, दीनदयाळ उपाध्याय ग्रामीण कौशल्य योजना (DDUGKY), व शामाप्रसाद मुखर्जी रुरबन मिशन (Rurban) या केंद्र पुरस्कृत व अशा प्रकारच्या योजना राबविण्यात येत आहेत.

केंद्र शासनाच्या सूचनांनुसार केंद्र पुरस्कृत योजनांच्या राज्यातील अंमलबजावणी संदर्भात आढावा घेण्यासाठी व संनियंत्रण करण्यासाठी राज्यस्तरीय दिशा समिती स्थापन करण्याचे निर्देश दिले आहेत. त्या अनुषंगाने राज्यस्तरीय दिशा समिती मा. मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखाली गठित करण्यात येत असून या समिती मार्फत राज्यस्तरावर केंद्र शासनाच्या विविध योजनांचा आढावा घेण्यात येणार आहे. यासंदर्भात केंद्रिय विविध योजनांचे राज्यस्तरावरून संनियंत्रण करण्यात येणार असून त्याअनुषंगाने जिल्हास्तरावर सुध्दा या योजनांची एका छत्राखाली अंमलबजावणी करण्याची आवश्यकता आहे.

वरील संदर्भ क्र. १२ च्या शासन निर्णयान्वये स्वातंत्र्याच्या अमृतमहोत्सवांतर्गत देखील राज्यातील जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांचे पुनर्गठन व बळकटीकरण करावयाचा निर्णय शासनाने घेतलेला आहे. त्यानुषंगाने जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांमार्फत सध्या अंमलबजावणी करण्यात येणाऱ्या योजनांव्यतिरिक्त केंद्र व राज्य शासनाच्या विविध योजनांची जिल्हास्तरीय अंमलबजावणी जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांमार्फत करुन जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांचे पुनर्रचना व बळकटीकरण करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

राज्यातील ग्रामीण भागातील केंद्र व राज्यपुरस्कृत योजनांची जिल्हास्तरावर अंमलबजावणी एकाच यंत्रणेकडून प्रभावीपणे करण्यासाठी राज्यातील जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांची पुनर्रचना करुन त्यांचे बळकटीकरण करण्याच्या दृष्टीने शासनाच्या पुढील योजना (त्यांचेकडील मनुष्यबळ, वेतन व भत्ते, प्रशासकीय निधी इत्यादीसह) अंमलबजावणीसाठी जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांकडे वर्ग करण्यास शासन मान्यता देत आहे.

१. जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांनी राबवावयाच्या योजना-

अ.क्र.	खाते प्रमुख / अधिकारी	विषय / योजना
१	उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रामपंचायत)	राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान, वित्त आयोग, सांसद आदर्श ग्राम योजना.

२	उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (नरेगा) / (ग्रा.पं.)	महात्मा गांधी राष्ट्रीय रोजगार हमी योजना. (मनरेगा)
३	उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (पाणी पुरवठा व स्वच्छता) तथा प्रकल्प संचालक (DWSM)	स्वच्छ भारत मिशन.
४	कार्यकारी अभियंता (ग्रामीण पाणी पुरवठा)	जल जीवन मिशन.
५	कार्यकारी अभियंता (प्रधानमंत्री ग्राम सडक योजना)	प्रधानमंत्री ग्राम सडक योजना.
६	अ)सहायक प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा	केंद्र पुरस्कृत प्रधानमंत्री आवास योजना, ग्रामीण व राज्य पुरस्कृत विविध ग्रामीण गृहनिर्माण योजना, पंडीत दिनदयाळ उपाध्याय घरकूल जागा खरेदी अर्थ सहाय्य योजना, शामाप्रसाद मुखर्जी रुरबन मिशन, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा कार्यालयाकडील प्रशासकीय कामकाज.
	ब) जिल्हा अभियान व्यवस्थापक (MSRLM)	पं. दीनदयाळ अंत्योदय योजना- राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान, पंडीत दिनदयाळ उपाध्याय ग्रामीण कौशल्य योजना व त्याअंतर्गत सर्व योजना.

२. उपरोक्त योजनांच्या अंमलबजावणीसाठी जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेचे पदसिद्ध कार्यकारी अध्यक्ष तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद हे पुर्णतः जबाबदार राहतील.

३. प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा हे कार्यकारी अध्यक्ष, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखाली राहतील व त्यांना त्यांचे कर्तव्य पार पाडण्यासाठी मदत करतील.

४. कार्यकारी अध्यक्ष, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद हे आवश्यकतेनुसार त्यांना असलेले प्रशासकीय व वित्तीय अधिकार प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा यांना प्रदान करू शकतील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२२०५१११६५६३८६९२० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अरुण व. शिंदे)

अवर सचिव

ग्राम विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा. सभापती, विधान परिषद यांचे सचिव
३. मा. अध्यक्ष, विधानसभा यांचे खासगी सचिव
४. मा. मुख्यमंत्री यांचे अतिरिक्त मुख्य सचिव व प्रधान सचिव,
५. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव,
६. मा. विरोधी पक्षनेते विधानसभा/ विधान परिषद यांचे खासगी सचिव.
७. मा. मंत्री ग्राम विकास यांचे खासगी सचिव,
८. मा. राज्यमंत्री ग्राम विकास यांचे खासगी सचिव,
९. मा. सर्व पालकमंत्री तथ मंत्री यांचे खासगी सचिव,
१०. मा. मुख्य सचिव यांचे उप सचिव
११. अपर मुख्य सचिव प्रधान सचिव सचिव नियोजन/ वित्त/ सामाजिक न्याय /आदिवासी विकास/ गृहनिर्माण विभाग/पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग,
१२. संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष-ग्रामीण गृहनिर्माण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
१३. आदिवासी विकास आयुक्त, नाशिक,
१४. समाज कल्याण आयुक्त, पुणे.
१५. कामगार आयुक्त, मुंबई.
१६. सर्व विभागीय आयुक्त,
१७. सर्व जिल्हाधिकारी,
१८. सर्व कार्यकारी अध्यक्ष, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
१९. सर्व उपायुक्त (विकास), विभागीय आयुक्त कार्यालय.

२०. संचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय.
२१. कार्यासन अधिकारी, योजना १०, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मुंबई,
२२. सर्व गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती.
२३. सर्व सरपंच, ग्रामपंचायत.
२४. निवड नस्ती योजना -५ ग्रा. वि. वि.